

reflectendo dicit: *Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo insinuat: Diliges proximum tuum.*

e. — Non mirum quod tales regnum caelorum non adipiscantur qui solo nomine contenti, factis non confitentur Dominum: ii enim sunt quos sic regius Vates, *Psal. LXXVII, 36, 37*, describit: *Dilexerunt eum in ore suo et lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habitus in testamento ejus.* Quibus ipsa Domini notitia in gravius peccatum cedit. « Quo fit, » inquit Salvianus, *lib. III de Provid.*, « ut etiam nos, qui Christianos esse dicimus, perdamus vim tanti nominis, vitio pravitate. Omnino enim nihil prodest, nomen sanctum habere sine moribus, quia vita a professione discordans, abrogat illustri tituli honorem, per indignorum actuum villatatem. Quid enim est, » pergit idem, « quod nobis de Christiano nomine blandimur? Cum utique hoc ipso per nomen sacratissimum rei sumus, qui a sancto nomine discrepamus. Nam et ideo plus religionis titulo Deum laedimus, quia positi in religione, peccamus. »

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM LUCAE, CAP. XVI, VERS. 1

1. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.
2. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae, jam enim non poteris villicare.
3. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus aufert a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio.
4. Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.
5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?
6. At ille dixit: Centum cados olei; dixitque illi: Accipe cautionem tuam, et sede cito, et scribe quinquaginta.
7. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici; ait illi: Accipe litteras tuas, et scribe octoginta.
8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus saeculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.
9. Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.

VERSUS 1.

Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

Dicebat autem et ad discipulos suos.

1. — Id, quod praesenti narratur Evangelio,

d. — Non igitur in caelum ascenditur per verba, sed per opera; qui verberigerando viam in caelum sternere parat, vere nugatur. Nam ut S. Hilarius, *canon. vii in Matth.*, docet: « Coelestis regni iter obedientia voluntatis Dei, non nuncupatio reper- » tura est. Quid putas subnixum precationum, « quam non devotio expressit, sed tumultuaria » denticulavit necessitas, te ascensurum in caelos? » Audi: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, » intrabit.* » Arnobius ita scribit: « Neque illud » obrepat, aut spe vobis aerea blandiatur, quod » Magi spondent se commendatitias habere preces, » quibus emollita, nescio quae potestates, vias faci- » les praebent ad caelum contententibus subvo- » lare. » Credite, nullam vide pretiuncula, quae sine vestra opera, ac diligenti tempore cura servare vos possit, et recta in caelos perducere. Super- » stitionis pede passim impingit per errorum devia, quisquis putat nescio quia, aut verborum formula, aut devotionis phantasia et praesumptione, recto itinere se in caelum tendere; nam exteriores illae devotionis demonstrationes, in morte quas impii praeserferunt, valde sunt fallaces.

historiam nequaquam esse asserit Lucas Brugensis, dum ait: « Fingit exemplum docendi gratia, quo » majori cum gratia doceatur, ac facilius et juven- » tibus in auditorum animos illabatur. »

2. — S. Bonaventura multa in hac parabola attente ponderanda monet: « Aliquid proponitur » recogitandum, aliquid refutandum, aliquid ut

« formidandum, aliquid ut tolerandum, aliquid ut » providendum, aliquid ut imitandum et aliquid ut » commendandum. » Cajetanus quidem parabola conflictu claritatem et evidentiam, sed subjungit: » Applicatio ejus per singula difficilis, si non im- » possibilis est. »

3. — Idem quoque S. Bonaventura magis praecipuos hujus parabola: fines ad tria capita reducit. Primus est, ut hanc nobis imprimat veritatem, quod nos omnium honorum temporalium non domini, sed dispensatores sumus; unde dies aliquando veniet, in quo ad rigorosissimam reddendam rationem vocabimur, ac proinde hac parabola monitos nos esse voluit, ut omni cum sollicitudine et fidelitate iis utamur, idque per solius beneplaciti divini directionem ad hoc tendit, ut, sicut oeconomicus ille se a sua administratione amovendum esse praesentens, futuris suis necessitatibus curavit prospicere, dum sibi per bona domini sui mutuarios obstrinxit, ut in tali casu eos habere posset beneficos; ita quoque nos, qui tandem aliquando omnibus hisce bonis temporalibus exuendos esse scimus, solliciti esse debeamus, ut de bonis nobis prospiciamus aeternis, quae facile consequi poterimus, si per bona illa quae Deus in hac vita nobis contulit, liberales fuerimus erga pauperes. Tertium caput, ad quod parabola praesens dirigitur, quodque caeteris difficilior esse videtur, est: « Ut intelligamus, quod si dominus, » iniqui dispensatoris passus dispensia, laudat » dispensatoris prudentiam, quod adversus domi- » num quidem fraudulenter, sed pro se prudenter; » egerit multo magis a Domino nostro, qui et » ditissimus est, et nullum damnus potest susti- » nere, et cujus praecipuum est ut pauperibus bene- » faciamus, laudandi sumus, si bonis ejus nostrae » dispensationi commissis ab ipso, ita in nostrum » commodum utamur, ut per ea nobis paremus » locum in aeternis mansionibus. »

4. — Porro Salvator noster populi illius Hebraei et specialiter Phariseorum avaritiam et cupiditatem probe noverat, ac proinde illis in hac parabola ob oculos statuere nitebatur, quidnam illis, ut salvarentur, faciendum esset; et paulo post eandem parabolam, per aliam de epulone conceptam corroboravit, quam nonnulli veri ejusdem eventus qui reipsa accidit, historiam esse existimant: « Ut in- » telligamus, quia Pharisei superbi et avari sunt, » inquit Glossa, « sicut petentibus veniam, ita egentibus pecuniam negabant, ideo Salvator nunc ad illos, nunc illis audientibus ad discipulos de pietate verba facit. » Theophylactus ait: « Dominus » hoc loco vult nos docere, ut bene dispensentur » credite nobis divitiae. »

Homo quidam erat dives.

5. — « Et quis erat homo iste, nisi Christus? » inquit Theophylactus, « quis dives, nisi ipse, qui in

« paupertate nostra totius creaturae divitias possi- » debat? Hoc Judaeis saepius inculcabat, ut intelli- » gerent, quod inesset illi locuples deitas, cui erat » humana paupertas. »

6. — S. Bonaventura quoque hac verba de Deo interpretatur, dum ait: « Intelligitur Deus Domi- » nus omnium, dives in omnes, solus dives qui habet » omnia. »

Qui habebat villicum.

7. — Syriaca legit: *Magistrum, sive praefectum domus, nam a domo regenda oeconomicus nomen refert, S. Hieronymus ait: « Oeconomicus non tam » pectuniae, quam frugum et omnium quae dominus » possidet, dispensator est. » Arabicus legit: *Ad- » ministrator.**

8. — Quoad sensum spirituales ait Chrysologus: « Quem, nisi hominem? cui ad colendum » mundum tota fuerat commissa possessio. »

9. — S. Bonaventura ait: « Hujus villicus est » quilibet homo, qui habet aliquid sive dignitatis, » sive divitiarum ad dispensandum. » S. Ambrosius inquit: « Ex hoc ergo discimus, non ipsos esse » dominos, sed potius villicos alienarum facultatum. » Theophylactus quoque hanc inde deducit consequentiam: « Cum non exerceamus dispensatio- » nem rerum ad libitum Domini, sed ad proprias » illecebras commissis abutimur, criminosi villicii » sumus. »

Et hic diffamatus est apud illum.

10. — Hic dispensator, prout ex decursu Evangelii deducitur, circumspicere et prudens erat quoad mundum. Unde verisimile est, quod facultates domini sui clam rapuerit et dissipavit; verumtamen: *Nihil est opertum, quod non revelabitur et occultum, quod non sciatur. Matth., x, 26.* In judicio, quod circa animam instituendum erit, omnia nuda et aperta erunt oculis ejus, illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium. *Heb., iv, 17; I Cor., iv, 5.*

11. — Dionysius Carthusianus verbum *diffamatus* idem significare censet, quod *occusatus*, « Diffamatio ista iniqui apud Deum seu Christum fit » variis modis, testimonio quoque multiplici; » et quidem sex modos enumerat. Primus erit: « Per » ipsam ineffabilem et omnia intuentem sapientiam Dei; » unde apud Jeremiam, *xxix, 23*, protestatur, dicens: *Ego sum testis et iudex.* Secundus erit: « Per Angelos bonos, qui zelo justitiae coram » Deo, opera hominum bona et mala proponunt. » Tertius erit: « Per Angelos malos. » Quartus: « Per » remorsum conscientiae; » unde Apostolus, *Rom., ii, 13*, ait: *Testimonium reddente illis conscientia.* Quintus: Per evidentiam malorum operum, quae manifestantur, *Gen., iv, 10: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me.* Sextus: « Querela egentium; »

unde Sapiens, Prov., xi, 25, ait: *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis.* Et S. Bonaventura dicit: « Tunc hic villicus apud Dominum diffamatur, quando clamor pauperum ascendit ad Dominum. » Similiter Interlinearis inquit: « Hæc accusatio fit, quando non exercet opera pietatis erga illos, quibus debuit. »

12. — Albertus Magnus inter infamiam et diffamationem dicit: « Diffamatio est bona fama, vel mala, longe lateque dispersa; et notatur in hoc sapientia hujus patrisfamilias, quia non credit contra illum, quem fidelem existimavit, nisi prius longe lateque a gravioribus personis fama dispersa geretur. »

13. — At vero si per hunc dominum, ut dictum est, Deus intelligatur, is aliorum relationibus non indigebat: *Eo quod ipse nosset omnes et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine; ipse enim sciebat, quid esset in homine.* Joan., ii, 25. Id quod etiam Chrysologus movet, ut diceret, *Serm. cxxv:* « Ergo ille fame credit, fama nuntiantie cognovit? Absit, sed quia illa, quæ novæ rat, quæ pietate velabat, querere tunc cepit, quando accusabat terra, » quando vero publice accusatus non fuit, fame illius consuluit, absque eo quod illa omnibus manifesta faceret, charitas enim a nobis exigit, ut absconditur proximorum nostrorum defectus. »

14. — S. Bernardus, *Hom. de villico*, ait: « Hinc instruimur, non statim debere dare fidem quibus libet verbis, sed si sic est, ut dicitur, prius adhibere cautelam. »

Quasi.

15. — Quoddam obscuro mysterium latet in adjecta hac dictione, *Quasi?* cum enim ab ipsamet Sapientia incarnata prolata fuerit, opus est, ut aliquid in se mysterium contineat. Syriaca legit: *Ut qui profunderet.* Cajetanus vero vertit, *velut dissipans*, estque proinde dictio quedam ambiguitatis et perplexitatis expressiva; perque eandem monetur, quod non solum data nobis a Deo dona, dissipanda sint a nobis, vel quod non solum mali esse debeamus, sed insuper eo modo teneamus vitam et mores nostros instituire, ut ne quidem pravi aliquid de nobis suspicari quis possit. Unde S. Athanasii hoc est saluberrimum consilium: « Omne quod fingi potest tanquam posse credi, caveamus, » ne in illo fame nostræ vulneri serpat nata ab occasione suspicio, non tamen nobis fides facti, sed possibilitas etiam releganda mendacii. » Inter alia documenta ab Apostolo Thessalonicensibus, I *Epis.*, v, 22, data, unum fuit hoc: *Ab omni specie mala abstinete vos;* ac proinde S. Bernardus ad Eugenium, *lib. III de Consid.*, ita scribit: « Sane interest tuæ perfectioni, et malas res, et malas pariter species vitare, in altero conscientie, in

altero fame consulis; » neque enim solum conscientiam sartam tectam conservare debemus, verum etiam tenemur bono nomini, fame et exteriori apparentie bonæ consulere.

Dissipasset bona ipsius.

16. — « Dissipatio est, » inquit Interlinearis, « vel quando male congregatur, vel non bene expanditur. » S. Bonaventura ait: « Bona Dei dissipat, qui temporalia ista vel maxime retinet, vel male accipit, vel male dispensat. » — « Omnia quæ habemus, » inquit Dionysius Carthusianus, « dona sunt Dei et eorum dissipatores potius quam possessores aut domini sumus, utpote rationem de eis datur. » Varia quoque distinguit bonorum genera, quæ a Deo recipimus: « Pretiosissima dei dona sunt animæ rationales, Christi sanguine liberata; quas dissipat, qui pravis exemplis, falsis doctrinis, aut negligentia eas ad vitia trahit, » aut trahi permittit, nec revocat, quod tanto sceleratius est apud Deum, quanto exteriorioribus rebus præstantiores sunt animæ immortales. »

17. — Principium quoddam verissimum, dignumque quod serio præcipue in hac parabola Evangelica ponderetur, est, propositio illa, quam Doctor Seraphicus super hæc verba enuntiavit; dicit enim: « Bona temporalia sunt, ut per hæc acquirantur bona æterna; cum ergo hæc temporalia sic habentur, quod propter illa eterna perduntur, tunc absque dubio dissipantur; qui ergo hæc temporalia bona sic expendunt, quod non querunt in eis meritum salutis, sed solatium carnis, temporalia non dispensant ad modum boni villici, sed dissipant ad modum filii prodigi; » adducitque textum illum Osee, i, 8, in quo Deus adversus populum lamentatur his verbis: *Ego dedi ei frumentum et vinum, et oleum, et argentum, multiplicavi et aurum, quæ fecerunt Baal; idcirco convertat, et sunum frumentum meum in tempore suo, et vinum meum, etc.* Didacus Stella similiter quoniam in re hæc dissipatio consistat, his verbis ponderat: « Accepta, » inquit, « bona dissipamus, quando his neque ad ipsius honorem, nec ad propriam salutem, sed magis ad Dei offensam, ad proximum injuriam et scandalum, aut propriam perniciam abutimur. » Idem quoque, quo modo hic villicus bona animæ dissipavit, his verbis declarat: « Dissipavit bona animæ, quando omne ingenium acumen, animi industriam, artem, scientiam, memoriam, cogitationes, desideria transfert ad vana, aut perpetranda accommodat sceleribus. » Dissipavit bona corporis, dum fortitudinem ad vim alteri inferendam, sanitatem ad turpia, pulchritudinem ad vana dirigit; exhibens per hæc et similia membra sua, arma iniquitatis peccato; » dissipat bona temporalia, non solum illicite in commensationibus et ebrietatibus, luxuriis, pompis

« et vanitatibus, in vestibus, in sumptuosis ædificiis, in equis et canibus entriendis, in alex et similibus consumendo; sed etiam cum proximo rum injuria, per furta, fraudes, rapinas, usuras et per alias nefarias artes hæc acquirendo. »

18. — Lucas Bruggensis paucos inveniri dicit, qui non habeant de bonis temporalibus difficillimam reddere rationem, quomodo scilicet illa impenderint: « Multi divitiis, quas Deus illis concessit, abutuntur, rarusque aut nullus est, qui modum a Deo præscriptum exacte teneat. » Pauci sunt, qui illa ad eum finem dirigunt, ob quem nobis a Deo date fuere et cum illa animi moderatione et temperantia, prout convenit. Cibus dissipatur, si ad gulam impendatur; vestitus, si ad luxum paretur; pecuniæ, si expendantur, ubi non est necesse; et sic discurrendo de aliis.

19. — Præcipue vero Ecclesiasticis, qui redditibus perfruantur beneficioribus, strictissimam rationem reddere incumbit, quomodo illos expendiderint. Unde Lyranus ait: « Maxime Ecclesiæ ministri, quibus tradita sunt bona temporalia ad expendendum in piis operibus, frequenter consumunt ea in illicitis et superfluis, contra voluntatem Domini, tradentis talia eorum dispensationi. » In collegio Apostolico, in quo unus tantum Apostolus elemosynas tractabat et dispensabat, hoc avaritiæ et cupiditatis vitium facile contraxit, easque dissipavit; ac proinde S. Paulus, I *Cor.*, iv, 2, dicebat: *Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniantur;* quasi dicat, rari sunt, qui illas facile dispensant.

Additiones.

a. — *Homo quidam erat dives, etc.* Homo iste singularis dives ponitur in exemplum, et recte intelligitur, per hunc divitem, Deus; juxta illud, *Rom.*, x, 13: *Idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.* Ipse enim solus est dives, qui omnia habet et omnibus abundat, vel ut ait D. Chrysologus, *Serm. cxxv:* « Quis erat homo iste, nisi Christus? Quis dives nisi ipse, qui in partate nostra totas creaturæ divitias possidebat, quas ille omnes, ex puro amore nostro deputavit servitio? » Richardus de S. Victore ait: « Reduc oculos ad hæc inferiora, et vide quæ videntes plerique non vident, et advertite si non cuncta quæ vel nobis in prosperis serviunt, vel contra nos serviunt in adversis, quædam non sint charitatis calcæria urgentia quodammodo ad cursum amoris. » Discurre per universam naturam creatam et considera, omnia in ipsa ad bonum et commodum nostrum, necnon ad nostram sibi conciliandam benevolentiam et affectum, ordinata esse. Hoc cælum et terra, mare et aera, hic circuitus temporum reditivus, paribus antiqua innovans, dilapsa reformans, consumpta restaurans, implere

« non cessat, ut sic hæc communia continua beneficicia respicere nemo est qui possit, ita eum qui benefacit, non diligere nemo est qui debeat. »

b. — Homo iste, singulariter dives, recte intelligitur Deus, Villico, id est, cultibet Christiano, ut ait Dionysius Carthusianus, totam substantiam domus sue, suarumque divitiarum administranda commisit, cum ei multa bona nature et gratie, aliæque dona superinfusa commisit, de quorum usu, administratione, ac dispensatione exactam in judicio et morte rationem exiget. Quare cum male administrat, defertur et denuntiatur. Diu enim latere crimina nequeunt, et licet occulte fiant, in publicam tamen lucem prodeunt, tum a Deo, tum a propria conscientia manifestata.

Apud Oseam, xii, 12, dicitur: *Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus; dolores parturientis venient ei.* Quibus verbis tam apta insinuat ad propositum nostrum similitudo, ut aptior fere dari non possit. Licet enim adultera furtive et in abscondito corporis sui aliis permiserit usuram, illudque adulterium ad tempus aliquod abscondere possit, postquam tamen concepit, inde nascitur infans iniquitatem, suo tempore, suis propalabit vagitibus et ejulatibus. Unde Rupertus Abbas ait: « Sicut mulier conceptum suum ad tempus quidem dissimulare potest, sed tandem parturiendo, doloribus attestantibus, occulta prodit; sic quisquis ejusmodi est, peccatum suum utrumque dissimulare ad tempus et abscondere potest, sed in tempore suo cuncta cordis ejus occulta cum dolore manifestabuntur, juxta illud: *Nihil opertum quod non reveletur, neque occultum quod non scitur.* » Quoddam, obscuro, primum ab humana malitia post peccatum originale commissum fuit delictum? Nimium detestabile a Caino patratum fratricidium. Credebat hic infelix, neminem in hujus delicti venturum esse notitiam; ac proinde negative Deo respondit: *Numquid custos fratris mei sum?* At vero quia Deus illud manifestavit, sanguisque Abelis innocens in cælum usque vociferatus fuerit, infelix hic fratricida sibi dici audivit: *Si male egressus, statim in foribus peccatum aderit.* In cujus sententiæ ultimis verbis, mystica quædam phrasit et similitudo minime spernenda observari meretur. Sæpe enim latro sub noctis tenebris ad prædedendam hæc vel illam domum ingredi vellet; at vero canis, qui portæ domus habet custodiam, latrando et mordendo illum manifestat. Idem quoque peccato accidit. Ex quo enim animam thesauri cælestibus honorumque operum meritis despoliare intendit, abscondite quidem latere vellet; at vero canis, id est, remorsus conscientie, illud prodit et manifestum facit.

Valde ergo decipimur si peccatum abscondi posse credimus. Jonas in interiori sinu conscientie suæ se Deo rebellem et inobedientem esse probe sciebat,

nec tamen hanc suam contumaciam ulli manifestaverat, sed intra cordis sui penetralia occultam servabat. Deus autem de quo scriptum est, *Sap., v, 16: Armabit creaturam, ad ultionem inimicorum*, undas maris furere, impetuosisque Aquilones mare in horrendas tempestates agitare fecit, quæ ipsam ad se naucleris, quis esset manifestandum coegerunt. Disposuitque Deus, ut ejus inobedientia in sacris Litteris relata, omnibus futuris sæculis innotesceret. David certo quodam adhibito artificio politico, Uriæ mortem intulit; sub colore enim quod illum in aicie certantis exercitus, tanquam generosum militem collocando, eundem honore afflicere velle videretur, potius eundem interfectionis infallibilitati exposuit, ut hæc ratione occisionem et mortem ipsius omnibus occultaretur. At vero quid fecit Deus? *Tu fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel et in conspectu solis*. Unde D. Chrysostomus, in persona Dei, ei improperat dicens: « Tu timuisti homines et erubisti magis quam Deum; oculus autem Dei vicentis non es reveritus, propterea in hoc ipso punieris. Redarguam namque te, ante oculos omnium ponens peccata tua. »

c. — Nullus hic mentionatur accusator, nullus denuntiator; diffamator tamen villicus, dum suum ipse crimen et delictum accusabat et diffamabat. Unde vera dixit S. Ambrosius, in *Psal. l.:* « Habet culpa characteres suos et apices, quibus proditur. » Væ mihi quod latere non possum. Quomodo enim latebo, qui inscripta in pectore meo gero indicia delictorum. » Impudica Ægyptia importune ad nefarium opus sollicitat castum Joseph. Cui ille: *Quomodo possum hoc malum facere? Gen., xxxix.* Cur timeat Joseph scelere præbere consensum? Nam cum ipse sit in domo omnium dominus, ad libitum opportunitum potest eligere tempus, ut crimen ita occulte et abscondite fiat, ut sit omnibus ignotum, nullusque valeat domino nuntiare. Prudenter tamen respondet Joseph: *Quomodo possum hoc malum facere?* quia etsi nullus eum delicti arguat, nullusque eum convincere adulterii valeat, præsidet interim Deus, ipsaque conscientia, demissis oculis, pallido ore, tremula voce, proprium scelus, licet opertum, discooperiet et declarabit. Peccata quantumvis in mente nostra sint occulta, per aliquod tamen signum externum in vultu transparere solent ut omnibus fiant manifesta. Ecclesiasticus, *xiii, 31,* dicit: *Cor hominis innuntiat faciem illius, sive in bona, sive in mala.* Eumvero multæ inter lepram et peccatum intercedunt similitudines; inter alias vero una hæc est, quod scilicet morbus quidam sit, quod celari non possit, siquidem in exteriori corporis superficie appareat; et sicut Hugo Cardinalis super illa verba: *Occurrerunt et decem viri leprosi*, optime observat: « Lepra quanto reprimatur studiosius, et tanto tandem ebullit turpius; sic peccatum,

« quanto diutius occultatur, tanto turpius apparebit. » Esau in corde suo decreverat, post mortem patris sui, Jacob fratrem suum interficere, quam consilii sui machinam nulli unquam hominum patefecerat, quia sacer textus ait: *Dixitque in corde suo: Veniet dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum.* Et tamen paulo post sacer textus subdit: *Nuntiata sunt hæc Rebecca.* Quomodo renuntiata sunt verba Esau Rebecca querit S. Augustinus, cum Scriptura dicat hoc eum in sua cogitatione dixisse. Respondetur hæc esse peccati conditionem, quod licet interius in corde concipiatur, per exteriora tamen indicia reddatur manifestum. Hugo Cardinalis ex divisione veli, quæ tempore Passionis Salvatoris nostri accidit, egregiam quamdam nostroque aptam proposito deducit moralitatem. Et primo quidem, duo vela fuisse censet, quorum unum dividebat Sancta Sanctorum, alterum vero Sancta separabat; paulo post per hoc velum in sensu mystico peccatum interpretatur, utpote quod solum a Sancta Sanctorum nos separat; horum autem velorum duo sunt, unum internum et alterum externum: « Sic etiam duo vela duo genera peccatorum sunt, spiritualia et carnalia. Velum interius significat peccata spiritalia, velum exterius peccata carnalia; quorum utrumque velat nobis faciem animæ, ut non possit videre veritatem. » Unde Palmita, post commissum adulterii peccatum Deum rogavit inquit: *Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua.* Utrumque autem velum dividitur, quia omne peccatum, quantumvis sit occultum, manifestatur.

d. — Varii varie hoc nomen, villicus, interpretantur; et quidem D. Gaudentius, *lib. ad Germinum*, diabolum interpretatur, sed non satis apte ad parabolam. Tertullianus, *lib. de fuga et persecut.*, villicum populum Judaicum, debitores vero Gentiles esse autumat. Alii Episcopos et Prælatos qui domus Dei curam gerunt et administratores sunt, intelliguntur. Maxime placet ea quam afferunt Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, etc., sententia, qua dicunt denotari in villico homines divites, quibus Deus divitiis in pauperum usus dispensandas tradidit. Bonorum enim temporalium sufficientia homini bene congruit, superfluitas autem condemnatur, nisi inter egenos ea quæ superfluit, distribuatur; ad hoc enim divites obligantur. Sapiens, *Prov., xxv, 16,* ei qui in hac vita affluentiam habet prosperitatis, cuique omnia ad votum animi fluunt, hoc præscribit salutare monitum: *Mel invenisti? comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud;* quibus verbis docemur, ut divitis alique bonis temporalibus, in tantum utamur, quantum status nostri conditio et convenientia illas requirit; satietatem vero et superfluitatem semper, utpote valde nobis damnosam caveamus.

Nemo est qui ignoret, quid populo Dei in deserto acciderit, quando manna in deserto superflue nimis, et in majori quam Deus ordinaverit, mensura, imo supra quod ad ejus sustentationem necessarium erat, colligebat; nimirum, id quod superfluum erat confestim vermes scaturiens, computrescebat. Quam historiam S. Petrus Damianus ad nostrum propositum aptissime adducens sic loquitur: « Sic nimirum quisquis ardore cupiditatis incensus, ut tanquam corpori suo alimenta provideat, terre nam sibi substantiam thesaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conscientiam fodiat et aranea pectoris rodit; enimvero ii sollicitudinem vermes, quos avaritia generat, illos denno vermes parant, de quibus scriptum est: *Ignis eorum non extinguetur et vermis eorum non morietur*, ut ignis ignem cupiditatis accendat et vermis ex verme procedat. »

e. — Hanc parabolam Christus avaris divitibus proposuit, eorum exoptans salutem, persuadens illis eleemosynam, illa enim est, per quam divites nos salvandi; cum enim divitiarum occasione multa committant peccata, eleemosyna tamen iterum Dei placat furorem. S. Ambrosius de virtute agens eleemosynæ, astruit quod Deus per nostram in pauperes liberalitatem adeo reconcilietur, ut protinus flagellum projiciat, quo nos percutere decreverat: « Ut quamvis offensus Deus, quævis criminibus provocatus, cogatur liberare eleemosynis, quem dispoñerat punire peccatis. » Quis commune illud ignorat axioma: « Munera placant hominesque deosque? » Deus nostris offensus peccatis, in paupere inope se nobis exhibet; ad eum igitur placandum sola sufficit eleemosyna: *Munus absconditum extinguit iras.* Cui veritati et Dionysius Carthusianus, in hæc verba suscribit: « *Munus absconditum;* id est, eleemosyna data « secreta intuitu Dei, non ad laudem humanam, « extinguit iram Judicis summi. »

f. — D. Chrysostomus, in *Catena D. Thomæ*, et D. Augustinus, *lib. II quest. Eo., q. 34,* et alii dicunt denotari in villico homines divites, quibus Deus divitiis in pauperum usus dispensandas tradidit. Unde hoc cuilibet diviti supponendum, divitiis non esse suas sed Dei. Bonorum enim terrenorum, ad commune beneficium creatorum, divisionem permisit Deus, ut iis abundans, superfluum indigentia croget alienæ sub reatu furti. S. Thomas de Villanova, per auctoritatem S. Ambrosii conclusionem quamdam statuit quæ lumini et rationi naturali omnino conformis est, nimirum quod Deus hunc mundum indifferenter ad beneficium cunctorum hominum creaverit: « Natura omnia fecit communia, » inquit, « et hic mundus non est nisi quædam communis hæreditas hominum; sed jure positivo appropriata sunt in particulari, et locum habet in populis meum et tuum. Unde

« sententia est Clementis, communis usus omnium quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse debuit, sed, per iniquitatem, alius hoc dixit esse suum et alius istud, et sic inter mortales facta est divisio, per iniquitatem ex jure gentium. Pertinet ergo ad justitiam, ut ex hac communi hæreditate, nullus usurpet superflua cum damno aliorum. » Quemadmodum pater decem ferax filiorum, quos æquali prosequitur amore, non uni soli hæreditatem conferret, desertis reliquis; ita Deus communis omnium pater, qui universum creavit mundum, pro hominibus omnibus, quos singulos, ut filios, amat æqualiter, noluit ut unus cum præjudicio magno aliorum bona usurparet mundi hujus; ideoque per Prophetam, *Isa., v, 8,* minatur dicens: *Væ qui conjugitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci.*

S. Gregorius ita divites adhortatur: « Admonendi sunt qui jam quæ possident, misericorditer tribuunt, ut a celesti Domino dispensatores se positos subsidiorum temporalium agnoscant, et tanto humiliter præbeant, quanto aliena esse intelligunt quæ dispensant. » Ecclesiasticus, *iv, 11,* inquit: *Eleemosynam pauperis ne defraudes.* Si autem eleemosyna actus esset liberalitatis et supererogationis, non utique talem obtineret titulum, scilicet, *defraudes;* opus est igitur justitiæ et debiti; substantia esse pauperi, ex jure debita. Unde Dionysius Carthusianus inquit: « Id est, injuste non subtrahas pauperibus, quod tibi superfluit et quo indigent ipsi. »

g. — Dionysius Carthusianus, hic sub villico, quemlibet Christianum intelligit, cui tradidit Deus multa bona nature et gratiæ, de quorum usu, administratione, ac dispensatione exactam in judicio ac morte rationem exiget.

h. — Per divitem hunc, non incongrue intelligitur Ecclesia, per villicum vero Ecclesiastici, qui boni debent esse economi, et fideles dispensatores redituum Ecclesiasticorum, qui merum sunt patrimonium pauperum, et ne sint horum dissipatores bonorum, ab omni luxu et pompa aliena esse debent.

VERSUS 2.

Et vocavi illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare.

Et vocavi illum.

1. — Quanam in re isthæc vocatio consistat, Glossa Interlinearis his verbis declarat: « Vocat, » inquit, « quando inquit timorem æternæ damnationis. » Idem quoque S. Bonaventura dicit, sed adjungit: « Hæc voce vocatur, qui ad considerandum futurum judicium excitatur, ubi arguetur non solum secundum famam, sed secundum

« conscientiam; propter quod addit: *Redde ratio- nem, etc.* » Idem quoque Seraphicus Doctor, *Serm. 1 in hoc Dom.*, dicit, quod Deus tanquam justus vivorum et mortuorum iudex, in castigando peccatore, per hunc administratorem bona domini sui dissipantem, figurato: « More eujuslibet justi « iudicis tria proponit; primo præmittit citatio- nem, secundo insinuat incusationem, postremo « exigit satisfactionem. Citationis præmissio, *voca- vit*; incusationis insinuat, *quid hoc audio de a te?* satisfactionis postulatio, *redde rationem citati- onis tuæ.* »

2. — Per hanc porro vocationem non intelligitur illa, ad quam in puncto mortis ante tribunal Dei presentabimur: « Sed ea, qua quis in vita præ- senti divinitus admonetur, per inspirationem « angelicam seu divinam, » inquit Dionysius Car- thusianus, « per beneficia et flagella, per prædica- tionem hominum et comminationes æternorum « suppliciorum, ut coglet quam suo tempore Deo « de omnibus rationem reddere possit. » Eandem quoque observationem Salmeron adducit, dum ait: « Vocat ad penitentiam invitando, sive per mi- nistros suos et Prædicatores clamando: *Facite « fructum dignum penitentiae*; sive per synderesis « scintillam, semper ad optima deprecantis, quæ « nunquam extinguitur et sola denuntiat omnium « bonorum jacturam; vocat per infirmitates et « necessitates corporis, ut famem, sitim, laborem, « dolorem, senectam et capitis canos, qui sunt « velut mortis instantis nuntii. »

3. — Cajetanus notat quod ex hoc verbo cano- nista deducant, quod sententia contra quemcumque illa pronuntiari debet, præcipienda non sit, quin prius reus citetur et audiatur. « Hic commendatur, » inquit Albertus Magnus, « paterfamilias de justitia, « quia licet fama laboraret contra eum, tamen « noluit condemnare, nisi prius vocatum audiret. » Non debemus faciles esse, ad credendum primis accusationibus et priusquam delicta aliorum propale- mus, faciendum prius est diligens et secretum examen, ut sic in veritatis deveniat notitiam. Unde Ecclesiasticus, xi, 7, ait: *Priusquam interro- ges, ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris, corrippe juste.* Joseph innocens existens, in carcerem conjectus fuit, eo quod Putiphar calannia, ab adultera consorte sua eidem impactæ, facilem nimis fidem adhibuit. Josue a Gabaonitis deceptus fuit, David a Siba, rex Assuerus ab Aman, qui jam de facto totius Hebraismi stragem et interitum parari jusserat. Populus quoque nimis facilius senioribus fidem adhibendo circumventus fuit et ideo in prociunt erat, ut lapides in Susannam innocentem conjiceret; et ideo ad hosce evitandos errores leges judicia introduxerunt, in quibus per accusationes, probationes, testes, examen, processus et defensionibus remedia proceditur.

4. — Salmeron ait: « Traditur Dominus illum « ad se vocare non præcipitans sententiam, non « statim credens malum, tum ut interim omnes dati « et accepti rationes præparet, tum ut locum habere « possit ignominiosa honorum Domini dispensa- « tio. »

5. — Chrysologus inquit: « Vocavit per Evange- lium et quid per Evangelium non agit? per quod « mores arguit, occulta nudat, conscientiam pandit, « commissa castigat, dinumerat mala. »

Et ait illi: *Quid hoc audio de te?*

6. — Inter alia monita, quæ Deus in antiqua lege tradidit, unum fuit, *Exod., xxiii, 1: Non suspi- cies vocem mendacii*, vel ut Septuaginta vertunt: *Non suspicies auditionem vanam*, non enim iudex omnem accusationem acceptare debet, sed solum illam, quæ juridice probata fuit. Unde Philo ait: « Hoc legis caput mihi videtur quidam et Graecis « legislatoribus desumpsisse et sacratissimis Moysi « tabulis et interdixisse, ne de auditis feratur les- « timonium, quod, quæ quis vidit certa, iudicanda « sunt, quæ vero audivit, non perinde firma. » Et ideo Nicodemus, *Joan., vii, 51*, ait: *Namquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat?*

7. — Dionysius Carthusianus Salvalorem nos- trum in quatuor præcipue punctis Prælatos his ver- bis instruere voluisse dicit: « Primo, ne peccata « suorum dissimulent. Secundo, ut veritatem fæm- « inquirant, nam ait: *Quid audio?* Tertio, ne accu- « satores prodant, quia non ait: Ille vel talis mihi « dixit, sed *audio*. Quarto, ut articulum, de quo « quis accusatur et diffamatur, specificet, melius « enim potest se homo corrigere, dum ei exprimi- « tur in quo deliquit, aut excusare, si innocens « sit. »

8. — Albertus Magnus Deum similibus interro- gationibus sepe ad cor loqui dicit: « Hanc allocu- « tionem facit nobis Deus aliquando per inspiratio- « nem cogitationis in corde, aliquando per flagel- « lum, aliquando per beneficium, aliquando per « doctorem extrinsecum. » Hanc eandem considera- tionem Didacus Stella super hæc verba scribens, his verbis adducit: « Sic loquitur ad unumquemque « nostrum: Homo cogita, quis status tuus sit; « Christianum te vocas, sed vivis gentiliiter, vita « tua non respondet vocationi tuæ. »

9. — Cajetanus parabola hujus finem conside- rans, qui est, ut divites ad dispensandum bona temporalia, quibus abundant, inducantur, ut beatam per illa vitam acquirant, qua ratione ad id extimulari possint, his verbis ostendit: « Cujus « meritis, » de illorum divitum nonneminem loquitur, « cum a Deo discutuntur, vel per internam « inspirationem, vel per ægritudinem, vel per « Prædicatores, vel per aliorum exempla, quodam-

modo citatur ad reddendam rationem, qualiter « usus est divitiis, potestate et reliquis hujusmodi. »

Redde rationem villicationis tuæ.

10. — Didacus Stella ait: « Attende te vel « sponte, vel aliquando invitum rationem redditu- « rum; non domino terreno, sed Deo; non de im- « pensis, sed de bonis animæ, bonisque corporali- « bus, quæ tibi a Domino concessa sunt; tunc « dicetur tibi: *Redde rationem villicationis tuæ*, « quod forte hodie ante solis occasum audies. »

11. — Dionysius Carthusianus hoc monitum quoddam fuisse dicit, quod nobis Christus sugges- sit, ut semper ad rationes reddendas promptissimus, q. d. « Ad reddendam te præpara et quomodo red- dere possis, examina, jamque dum tempus me- « rendi superest, coram Deo te pone et quasi ante « ejus tribunal adductus esses, a teipso exige ratio- « nem dispensationis tuæ creditæ. » Chrysostomus sepe coningere dicit, quod ad hanc rationem reddendam evocemur, quando de ea minime cogita- mus: « Quotidie talia nobis per effectus exclamat « Deus, ostendens nobis in meridie sospitate fruen- « tem, et priusquam advesperasset, exanimem et « alium inter prandia aspirantem. »

12. — Glossa ait: « Cogita dum vivis, qualiter « debeas operari, ut evadas penas æternas. » Hoc sine Deo nos in presentem vitam collocavit, ut negotiemur et ex industria de arduo saluti nostræ negotio cogitemus, videamusque quomodo penas evadamus æternas. Sapientis monitum est, *Prov., iii, 6: In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos.* Verum experientia, cum summa infelicitate nostra clare satis demonstrat, quod major pars mortalium, quamdiu hæc vita durat nulli alteri rei minus se applicat, aut studet, quam vite beate. Unde quidam venerabilis Dei servus miseriam hanc hisce considerabilibus verbis anxie deplorat, dum ait: « Brevi tempore maximam curam, « maximo tempore brevem curam impendant, » nisi verius dicere velimus: « Nullam curam impen- « dunt. » Imo si qui majoris partis Christianorum modum procedendi et opera considerare, velit, inveniet illos nulli alteri rei majorem dare operam, quam ut ad æternæ perditionis barathrum viam sibi sternant et aperiant.

13. — S. Bonaventura, *Serm. ii in hac Dom.*, varia bona distinguit, de quibus nobis exactissima est reddenda ratio: « Bona in corpore, vel in « anima, vel in rebus tibi commissis, quorum non « es hæres vel dominus, sed villicus, debes ad « voluntatem Domini dispensare; non solum ratio- « nem reddemus de bonis dispensatis, sed etiam de « lucris bonorum neglectis; quinque talenta ad « lucrandum data sunt nobis, nature, fortune, « potentie et gratie. » De bonis corporis nobis red- denda est ratio, quomodo illa administraverimus.

Quinque corporis sensus, multarum nos transgres- sionum reos constituit, eo quod oculos multis impuris et lascivis profanaverimus obtutibus, aures ad consilia et documenta majorum, ad verbum Dei, ad exhortationes spirituales, divinasque inspiratio- nes oblutatas; ad detractiones vero, maledicentias et discursus impuros habuimus apertas; gula ad crapulas et ebrietates valde fuerit proclivis, sicut et lingua ad mormurationes, injurias, obscenitates, imposturas et blasphemias. De manibus quoque dici poterit, *Isa., i, 15: Sanguine plene sunt*, propter vindictas et extorsiones; de pedibus denique, *Psal. xiii, 3: Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*, de quibus etiam *Job, xiii, 27*, ait: *Vestigia pedum meorum considerasti*; vel ut Septuaginta legunt: *Usque ad radices pedum meorum pervenisti*. Porro regis Propheta David gratitudinem, qua ob recepta a Deo corporis dona obstringebatur, probe agnoscens, ad Deum conversus, *Psal. lviij, 10*, dicebat: *Fortitudinem meam ad te custodiam*; ad vero quot modo sunt, qui sanitate et robore corporis ad inordinatum appetitum suorum satisfactionem abutuntur, longamque sibi vitam procurant aut promittunt, ut in peccato diutius perseverare possint! quot sunt, qui corporis pulchritudine utuntur ad incentivum propriæ et alienæ concupiscentiæ! *Bona in anima.* S. Augustinus finem, ob quem Deus animam nostram ad imaginem et similitudinem suam creavit, fuisse, *lib. de spir. et anima*, dicit: « Ut factorem suum pro imagine concipiat et pro « similitudine diligit; » ad vero in illo Deo red- dendo vite nostræ ratio ino examinabitur, quo- modo aut qua ratione huic fini corresponderit. Ibi ei exprobrabitur, quod in corde suo amorem quidem foverit ad ipsos quoque canes et equos, metallâ auri et argenti, imo ad fœdum quoddam scortum se extendentem, Deum vero, ejusque sanctam legem odio fuerit prosecutus; examinabitur quoque, quo- modo vel quantum anima ex sanguine Filii Dei, pro ejus salute effuso, profecerit. Unde Eusebius Emis- sensus, *Hom. ii de symb.*, ait: « Si factorem forte « non credis, interroga Redemptorem. » Convincetur anima, quod ob modicum quoddam interesse, ob momentaneam voluptatulam, ob parvum quem- dam respectum humanum, eundem sanguinem pretiosum pede sepe conculcarit. Apostolus ait: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*; in sacrosancto enim Baptismatis lavacro Deus divinarum gratiarum, donorum et amoris sui thesauros in animam nostram copiose infudit et tamen in eo præter odium, invidiam, hypocrisis, superbiam, iram et effrenem quandam concupiscentiam, omnesque alias passiones et affectus inordinatos, nihil reperietur, convincetur homo, quod in animæ suæ si- num gratiam et amicitiam alicujus hominis, vel sordidæ ejusdem mulierculæ plus fecerit et æsti-

maverit, quam Deum creatorem, redemptorem et glorificatorem suum. Ibi manifestum fiet, quod ingenium, prudentiam, scientiam et sapientiam, quibus Deus animam dotavit, ut plurimum fictio- nibus, fraudibus, lascivorum librorum compositio- nibus, politiciæ mundanæ, sive, ut vocari solet, rationi status, quæ Evangelicæ legis observantiæ ut plurimum opponitur, cavillationibus quoque et ex ambitionis interesse, aliorumque mundanorum motivo committendis et machinandis in proximum injustitias impenderit. Tertium caput, propter quod examinandi sumus, respicit *bona in rebus tibi commissa*. Præceptum, non vero consilium Evangelic- um continent in se verba illa, *Luc., xi, 41: Quod superest, date eleemosynam*. Et quidem ut ad illius adimpletionem et executionem nos tanto efficacius extimularet, expresse declaravit, *Matth., xxv, 10*, quod, quicquid dandum esset pauperi et egeno, id totum ipsemet in persona receptorum, quod panem in alia alimenta lautissima avibus et aliis similibus anima- libus non tantum liberaliter, sed et prodige erogarint et tamen Filium Dei in homine paupere, fame perire et præ frigore toto corpore contremisere permisissent, quod tamen vestes pretiosas ex lana exquisita, imo et ex serico confectas in armariis tineæ corrodendo disperderent? Quid respondebit, dum ei obijciatur, quod restitutionem rei alienæ cum tam notabili proximi damno in multos annos usque diffiderit; quod litem illam adeo injustam tanto tempore, præter omne fas et nefas, mordicus prosecutus fuerit; quod denique tot cum proximo suo egeno interit illicitis et usurarios contractus? Quartum a S. Bonaventura adductum examinis instituendi caput est, quia rationem reddemus de *lucris bonorum neglectis*, *Luc., xii, 47: Servus, qui cognovit voluntatem domini, et non fecit, plagis vapu- labit multis*. Arbor illa a Christo maledicta fuit, non quod fructus vermiculosos et interius corruptos protulit, sed quod nullus in ea fructus bonos reperit, ideo solum ad ignem condemnari meruit: *Succidite, ut quid etiam terram occupat?* Quot futuri erunt, qui tanquam arbores steriles et inutiles in flammis concipientur infernales, ex eo solum, quod ex auxiliis, quæ Deus pro salute et profectu ipso- rum illis tam copiose subministravit, nihil omnino profecerint? Tristissima sunt illa S. Gregorii, *Hom. ix in Ev.*, de quinque talentis disserentis verba: « Lectio, » inquit, « sancti Evangelii sollicite consi- derare nos admonet, ne nos, qui plus ceteris in hoc mundo recipisse aliquid cernimur, ab aucto- re mundi gratias inde judicemur; cum enim augentur dona, rationes etiam crescant dono-

rum; » quanto enim majora futura sunt auxilia, quæ pro salute nostra et pro nostro in divino ser- vicio, spiritali profectu recepimus, tanto quoque examen Dei strictius et rigorosius futurum erit; ac proinde S. Augustinus, *Medit., iv*, sapientissime medi- tatur, dum ait: « Tot iudicibus inops adstabo, a quot me precesserunt in opere bono; tot arguen- tibus confundar, quot mihi præbuerunt bene vivendi exempla; tot convincer testibus, quot me « monuerunt et sermonibus et actionibus. *Luc., xvi, 8: Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis.* » Et ideo sollicitudo, cura et circumspectio, quam mundani homines habuerunt, ne illos vel minimi lucri temporalis occasio præteriret, conferetur cum negligentia et pigritia nostra, qua usi sumus circa spiritualia et æterna.

14. — Salmeron ait: « Reddenda est ratio de « bonis commissis et malis admissis; liber scriptus « proferetur, in quo totum continetur. » A primo instanti, quo rationis usu dotati sumus, ad usque ultimum vitæ spiritum, inveniuntur in amplissimo illo divine memoriæ volumine exarata illæ quadra- ginta, sexaginta, octoginta annorum omnes cogita- tiones, desideria, opera, eorumque omissiones cum omnibus suis circumstantiis temporis, loci, numeri, finis, intentionis. S. Augustinus, *Ser. contra Judæos et Arrian.,* ait: « Objicet nobis in faciem, omnia « quæcumque fecimus, in qua die, in qua hora pec- « cavimus et quid facere debuimus. » Tunc verissi- mum esse cognoscetur, quod David, *Psal. xxxix, 13*, scribit: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, multiplicata sunt super capillos capitis mei.*

15. — Lyranus ait: « Quia de omnibus tibi « traditis Deus exigit rationem usque ad minimum « quadrantem. » In vita S. Odonis Abbas refertur, quod monachus quidam in mortis agone constitu- tus, coram tribunali Dei presentatus fuerit; ideoque se sodalium suorum Ascetorum, lectum ejus cin- gentium, orationibus efficaciter recommendaverit, dicendo: « Modo raptus sum ad iudicium, ubique « protulit accusator humani generis contra me de « micis panis sacculum plenum, quas colligere « secundum consuetudinem nolui et de mensa « ceciderunt. » Ac proinde ex hoc stringens quod- dam faciamus argumentum, dicendo: « Si in ignem « mittetur, qui esurienti non dedit panem suum, « putas, tibi mittendus est qui tulit alienum? » Porro S. Bernardus, *Ser. ii de ver. Isa.,* rationem reddit, cur iudicium Dei adeo futurum sit rigor- um; dicit enim: « Qualem putas necesse est homi- « nem inveniri, qui repudiati locum Angeli sortia- « tur? » cum enim homo in cœlis inter Angelos sedere debeat, opus omnino erit, ut pietatem quamdam Angelicam sibi comparari. Deus per os Davidis, *Psal. lxxiv, 3*, ait: *Cum occiperis tempus, ego justitias iudicabo*. Circa hæc verba S. Bernar- dus, *Serm. ltv in Cant.*, ait: « Quid faciet de injustis

« iudiciis, qui ipsas quoque justitias iudicabit? « Verendum est, ne sub tam subtili examine multa « nostræ justitiæ, quæ putabantur, peccata appa- « reant. » Examinabit enim finem, intentionem, modum, quo virtuose operati fuimus, an scilicet id factum sit propter vanam gloriam, vel ex hypo- crisi, vel propter fines humanos. Item an opera nostra fecerimus cum negligentia et desidia; quia *maledictus qui fecit opus Dei negliger. Jer., xlviii, 10.*

16. — Salmeron ait: *Reddenda est ratio de pre- tiosa temporis merce*, quod optime cum eo consonat, quod apud Jeremiam, *Thr., i, 15*, legitur: *Vocavit adversum me tempus*, q. d. ad trutinam tempus illud vocabitur, quod Deus nobis ad salutem nostram coope- randum indulsit. In iudicium et rigidum illud exa- men comparebunt anni, menses, septimanae, dies, hore, minuta et momenta. Et ideo S. Bernardus optime monet dicens: « Vide, peccator, temporis « pretiositatem, quia modico tempore potest homo « lucrari veniam, gratiam, gloriam; male vero « expensum obligat ad tormentum æternum; si « talis mercantia ad infernum portaretur, solum « tempus dimidiæ hore ad penitendum, emerent « illud pro mille mundis, si possent. » De religio- quodam Claravallense legitur, quod, dum orationi incumbere, animam quandam audivit horribili cum ejulat clamantem; qui cum Deum rogasset, ut quid clamor iste significaret, sibi revelaretur, audivit predictam animam damnatam se esse asse- rentem; cumque nomen suum edidisset, subjunxit: « Inter omnia tormenta, quæ patior, unum est, quod « et alios damnatos maxime movet ad planctum, « quando recordamur gratiæ Salvatoris nobis exhi- « bitæ, et contemptæ, et maxime quod tempus « indultum nobis ad penitendum amisimus, in « ejus tam brevis horula tantam misericordiam « potuissemus consecuti fuisse. »

17. — Idem Salmeron Ecclesiasticos alloquitur, utpote quibuscumque rigorosissimum examen instituitur: « A sanctuario meo incipite. *Ezech., ix, 6*. Red- denda est ratio de animabus fidei tuæ creditis et « de ingressu in Ecclesiam, quam administras, de « ministerio verbi, Sacramentorum, quo oves pas- « cuntur, de personali residentia, quam debes ovi- « bus tuis, de fructibus ecclesiasticis, quorum eras « non dominus, sed dispensator. » S. Bernardus in hac materia adeo rigide procedit, ut scribere, *Ep. ii*, non dubitavit: « Quidquid præter necessarium « victum et simplicem vestitum, de altari retines, « tuum non est, rapina est, sacrilegium est. »

18. — Quid ad hæc omnia in nostram excusa- tionem respondere poterimus? *Omnis iniquitas oppri- labit os suum*. *Psal. cvi, 42*. Quod si opponere ten- taveris, dicendo, *Job., x, 9: Memento quæso, quod sicut lutum feceris me; te confutabit Apostolus, Phil., iv, 13*, dicens: *Omnia possum in eo, qui me confor-*

ta, non ego, sed gratia Dei mecum. Quod si te excusaveris per tentationes et validos inimici infer- nalis insultus, quod scilicet hi viribus tuis longe existerint superiores, mendacii te idem Apostolus, *I Cor., x, 13*, redarguet, dicens: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*. Et quidem ut D. Chrysostomus in propo- sito de Christo disserens, in *cap. iv Matth.*, de hoc tentatore optime advertit: *Persuadere potest, præci- pitare non potest*. Plurimum quidem astutis et viri- bus suis confidit, nobisque per nostram cooperatio- nem indubitate prævalet, at vero ut illos prosternere et dissipare possimus, ejusque fraudes nobis detegantur et manifestentur, datus est nobis Angelus noster custos. Forte te excusare contendes, dicendo, quod mala aliorum exempla, pravique sodales te seduxerint; at vero cur oculos tuos non coniecisti in exempla bonorum, cur aures tuas non porrexisti tot Prædicatoribus, qui in pulpitis pro te vehementer sudarunt, ut te in viam bonam salutis reduce- rent? Item superiorum tuorum, seu bonorum amio- rum, item confessoriorum et tot aliorum salutaribus admonitionibus atque consiliis? Diceas forsitan, quod hæc tua natura corrupta, male inclinationes, appetit- u et concupiscentia carnalis, sui vehementia te prævaricari fecerint; *Rom., vii, 23: Video aliam legem in membris meis, captivantem me in lege pec- cati*; at vero Deus tibi paterne de tot innumeris prospexit auxiliis, quibuscumque debilitatem et fragilitatem hujus carnis sustinere posses, uti quoque poterat jejuniis, macerationibus et castigationibus, oratione, vigiliis, usu et frequentia Sacramentorum et præcipue Sacramenti altaris, sicut et librorum sacrorum assidua lectione; cur igitur hæc omnia adhibere neglexisti? Denique forsitan postremo ad Dei confugies misericordiam, quæ infinita est, alque ad veniam et indulgentiam prorsissima et facilissima? Ita quidem est, ut dicas, illam tamen tibi promittere non vales, nisi solum quando duraverit hæc præ- sens vita, siquidem post illam, *jam non poteris vilitate*. S. Paulus proinde ait, *Rom., ii, 4: An divitiis bonitatis ejus, et potentia, et longanimitatis contem- te adduct?* Magna quidem est Dei misericordia, ea tamen tibi promittitur, ad hoc ut te emendes, non vero ut majorem tibi auctaciam subministrat ad perseverandum in culpa, ideoque si illa abusi fueris, eaque nobis oblata non utamur, sed negligamus illam, vae nobis: *Secundum duritiam tuam, et impenitentem cor, thesaurizas tibi iram in die iræ reve- lationis justi iudicii Dei*. Unde S. Bernardus, *Serm. de tripl. miseric.*, nos monet, dicens: « Thesaurizas « tibi thesauros iræ, pro prorogatis misericordie « thesauris, quos contemnis et evacuas in te mise- « ricordiam Dei. »

Jam enim non poteris villicare.

19. — S. Bonaventura postquam haec verba : *Redde rationem villicationis tuae*, ita exposuisset, ut sensus sit : « Cogita dum vivis, qualiter debeas operari, ut evadas penas aeternas, » subjungit : « *Jam enim non poteris villicare*, tempore enim mortis non poteris operari ad satisfaciendum. » Chrysologus, *Serm.* cxxv, ait : « Quare? quia venit finis vitae, tempus mortis. » Ecclesiasticus, ix, 10, ait : *Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.* Et Job, xiv, 3, inquit : *Constituisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt; Christus ipse apud Joannem, ix, 4, ait: Venit nax, quando nemo potest operari.* Devota certe et seria meditatio digna sunt verba illa, quae S. Theresia suis inculcare conata fuit, dum filias suas sanctoriales tria haec continuo perpendere et meditari jussit, scilicet : « Unicam esse animam, unicam esse vitam, unicam gloriam; » nisi in hac praesenti vita degentes, operati fuerimus, terminata hujus vitae periodo, nullum deinceps tempus per omnem aeternitatem reddibit. Igitur « meminimus unicam esse vitam. »

20. — Hic Dominus, qui administratorem hunc ad rationes reddendas evocavit, anteaquam ipsius malam administrationem, censuramque suorum ab illo factam dissipationem probe satis noverat, et tamen advertendum est, quod non in praesenti, sed in futuro tempore ei intimaverit verba haec : *Non poteris villicare.* Chrysologus, *Serm.* cxxv, super haec verba : *Quid hoc audio de te?* rationem illius reddit, dicens : « Cognita velut audita imputat, quia in reum non vult accelerare sententiam, et convictum penes se velut accusatum convenit, qui « iudicium gessit venia sic praere; » benignissimus enim Deus noster peccatores per suam longanimitatem lucrari summa cum sollicitudine satagit : *Expectat Dominus, ut miserentur nostri.* Jeremias iram, quam Deus adversus animam in civitate Hierosolymitana praefiguratam concepit, his verbis insinuat, *Thren.* ii, 8 : *Cogitavit Dominus dissipare murum filiae Sion;* sed quoniam modo id exequi contendit? *Tendit funiculum suum.* At vero quis est qui nesciat, quod funiculus, non quando aedificium aliud subvertitur et dissipatur, sed quando erigitur, tendi solet? Omnino ita esse fatendum est; sed notandum, quod uno eodemque tempore, quo Deus se alicui animae iratum exhibet, illius non exterminium, sed aedificationem intendat, eandemque in salutem statim reducere cogitat, quando enim nos animas Dei ad mortem tendere cogitamus, easdem ad vitam potius aeternam dirigi tandem deprehendimus, quia non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur et vivat. Et ideo David, *Psal.* xxvi, 6, dicit : *Ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus.* Unde Chrysologus quoque

ait : « Rationem exigit, non ut petat, sed ut relaxet; petit, ut petatur, petit hic, ne petat ibi; « petit in saeculo, ne petat in iudicio. »

Adnotationes.

a. — S. Petrus Chrysologus, parabola illius de villico seu oeconomo sensum explicans ait : « *Homo quidam erat dives.* Quis erat homo iste nisi Christus? Erat in Majestate sua dives. » Cum hac igitur majestate ad iudicium procedet finale, ut ab homine de bonorum, quae illi subministravit administratione, strictissimam exigat rationem. Unde idem Sanctus inquit : « *Habebat villicum,* Quem « nisi hominem? Huic ergo diligentissimum exactissimumque intimabitur examen per verba illa : « *Redde rationem villicationis tuae.* » Ubi predictus Doctor addit : « Venit finis vitae, jam te apparitio « superna constringit, jam iudicium vocat. » Ubi Christo, qui tanquam Rex gloriae in Augusto residet throno, illa ex libro II *Machab.*, i, 24, desumpta attribuere possumus verba : *Considerans Rex et rem diligenter examinans.* Ipsam namque uniuscujuscumque animae causam, tanta cum diligentia et circumspectione discutit, ac si unica duxerat sententiam subitura esset, nec non si unius solummodo causa revidenda ac discutienda foret : *Redde rationem.* Prima, ut credibile est, interrogatio circa finem insititetur propter quem esse adeo nobile animae concessum fuit, « ut factorem suum, » teste S. Augustino, « pro imagine cognoscat et pro similitudine diligat. » Ast quanta tunc obruetur amaritudine, quando ab hoc fine deviasse convincitur, toto amore in bonis collocato terrenis, eorumque gregi associabitur, de quibus scriptum est, *Ps.* xvi, 41 : *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Inviolabile cuique homini Deus hoc statuit praecipuum, *Deut.*, iv, 9 : *Custodi te ipsum, et animam tuam sollicite;* ubi nova nos obruet confusio congeries. Si enim thesaurus materiales summa cum sollicitudine custodivimus, quam culpabiles reputabimur, si eum neglexerimus thesaurum, de quo Apostolus ita scribit, *I Cor.*, iv, 7 : *Hobemus thesaurum istum in vasculis fictilibus?* Tunc igitur Iudex, apertis plagis, signoque desuper scintillante crucis, pretium inestimabile, pro hoc datum thesauro animae exprobrabit, quae ipsum propter respectum humanum prodegit. Neque tunc anima sese excusare poterit, quod divina gratiae thesaurus locupletato non fuerit, siquidem *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis;* et ut trifidissimum fert axioma : « *Fa-* « *cienti quod in se est, Deus non denegat gra-* « *tiam.* »

b. — Juxta Bellovaensis doctrinam, reddere debemus rationem « de remissionibus peccatorum » quas nobis Dominus fecit. » Idque illa probat decem millium talentorum parabola, quae servus

ille debebat, cui Rex improperavit, dicens : *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi.* *Matth.*, xvii, 32. Sed eheu, quoties in contumeliam promissionum, in sacramento penitentiae Deo factarum, temeraria cum presumptione divinae misericordiae iterum facti sumus recidivi? Ac proinde rigorosius nobis fidelibus formabitur examen, quam illis, qui in infidelitatis tenebris continuo vixerunt; nam *servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non fecit, vapulabit multis.* *Luc.*, xii, 47.

Unde quod fidei donum receperimus, eidem tamen minime correspondentes, vitam duxerimus infideli et pagano homini dignam, hoc unum erit ex improprie asperioribus, quae Iudex iratus reprobis exprobrabit. Interrogabit enim an in Evangelium et religionem credideris, quam professus es Christianam et Catholicam; an Sacramentis in Ecclesia sua institutis, tempore congruo usus fueris; an post hanc vitam hominem manere firmiter existimaris; denique an Christum Creatorem, Redemptorem et Salvatorem tuum esse firmiter tibi persuasum habueris. Quod si ad haec omnia affirmative responderis, per evidentiam manifestam convictus eris, quod in omni actione tua haud secus vixeris, ac si post hanc vitam nullus esset Deus, nec ulla alia vita, nec praemia aut poenae retributio aeterna. Audiamus, obsecro, S. Ephrem, in oratione quadam de iudicio extremo, in haec verba lamentantem : « Heu mihi, fratres mei in Christo dilecti! Timore periculi impedi, et vox mea deficit, lacrymaeque mihi exidunt, dum tremendam hanc narrationem aggredior. Discite titulum Christianismi, quod quisque nostrum accepit in Ecclesia, confessionis fidei et baptismi. »

c. — Diligentissima ibi instituetur discussio, circa bona naturae et speciatim quidem circa nobilissimas animae potentias, intellectum videlicet, voluntatem et memoriam, nec non circa ingenium et per illud acquisitas scientias, ac proinde ibi manifestum erit, quot fuerint qui acumine et perspicacia intellectus sui, in offensam Dei fuere abusi, novos in perniciem verae fidei catholicae adveniendi errores. Quot item ingenium suum exacerant, ut per astutias et fraudes suos circumveniunt sodales; quot denique eo fuerint abusi ad adulandum et lascivas componendum poseos cantiones; simulque ad aeternam illorum confusionem manifestabuntur praedicta et consequentiae pessimae quae ex eorum scriptis et compositionibus in innumeris alios derivarunt; de quibus Apostolus, *II Tim.*, ii, 17, ait : *Quorum sermo ut cancer serpit.* Severissimus pariter circa bona corporis formabitur processus : *An nescitis quia corpora vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo?* Hoc autem templum sepiissime inordinatis sordisque appellibus nostris, violasse atque pro-

fanasse convincemur, cum tamen ut Apostolus inquit, *I Cor.*, v, 19 : *Corpus non fornicationis, sed Domini, et Dominus corpori.* Animae unitum est corpus, ut illius crescant merita, ut scilicet carnem subiciat spiritui, et per macerationem castigationemque suam victima fiat illi, qui cum suis coagulavit manibus; ideoque Apostolus quondam suos exhortabatur dicens, *Rom.*, xii, 1 : *Obsecro vos ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.*

d. — S. Anselmus ad Deum aliquando conversus, in sequentia legitur prorupisse verba : « Domine, quia totum me fecisti, totum me debeo amari tuo. » Qualiter igitur vires, pulchritudo, juventutem, sanitatem, dotesque corporis impendimus? *Redde rationem.* Numquid vigorem, complexionemque robustam dilapidasti in voluptatibus carnalibus, in rixis, duellis, vindictis? Pulchritudinem tuam eo contulisti, ut alios ad illicita pertraheres? Juventutem in vanitatibus, otis, ludis, omnibusque aliis ineptis consumpsisti? Sanitatem in crapulis et fornicationibus exhausti? *Redde rationem* de omnibus illis nec non de aliis sensuum tuorum maculis. Aures forsitan non modo verbo divino, Patrumque lemporalium et spiritualium admonitionibus surde obdormuerunt; sed insuper discursibus patuerunt obsecnis, murmurationibus, famesque alienae detractionibus. Oculi discuntur circa tot impurorum obtutum, qui innumerabilibus aditum patefecere inhonestatibus, transgressionibus. Linguae discuntur maledicta, perjuria, mendacia, blasphemiae, iniuriae, detractiones, imposturae et discursus impudici; imo ne vel minimum indiscussum remanebit verbum otiosum, ipso protestante Iudice, *Matth.*, xii, 36 : *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii.* Reddunt rationem de omnibus male institutis gressibus, dicente Job, xv, 46 : *Tu quidem gressus meos divumerasti.* Unde et ipse David gemebundus aiebat, *Psal.* xlviii, 6 : *Cur timeo in die mala? Iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Si autem tantam a pedibus exigit rationem Deus, quanto majorem a manibus, quas forte excessibus contaminavimus verberum, vulnerum, stragum, tactuum illicitorum, ludorumque si non semper illicitorum, sed honestarum quandoque limites tamen excedentium convenientes temporis, loci et personarum qualitates; ut nihil dicam de rapinis atque extorsionibus, quarum manus fuerunt instrumentum? Iterum rationem exiget a gula, de tot violatis jejuniis, de crapulis, ebrietatibus atque excessivis in conviviorum lautitiae dispendiis, non ob alium finem institutis, nisi ad sciendum, opipareque tractandum implacabilem Dei animae inimicum, qualis corpus nostrum est, delicate enutritum, quod *incrassatum, impinguatam, derelinquit Deum factorem suum.* *Deut.*, xxxii, 15. Praeterquam

quod corpus quod corrumpitur aggravat animam. Sap., ix, 15.

e. — *Redde rationem villicationis tuæ*, quia de omnibus tibi traditis, » inquit Lyranus, « Deus exigit rationem usque ad minimum quadrantem. » Bona namque temporalia nobis ad faciendam æternorum acquisitionem, contulit, ut iis cum subordinatione debitaque directione uteremur; tunc itaque rationem exigit, dicitur: *Esurivi, et non dedistis mihi manducare.* Ubi S. Augustinus inquit, *Serm. xxviii de Sanct.*: « Non illis dicendum est: « Quia homicidia fecistis, adulteria commisistis, quia alienam substantiam rapuistis; sed hoc solum audituri sunt: Quia esurivi et non dedistis mihi manducare. » Heu quot tunc confunderentur, qui panem canibus proderant, tenacissimi in pauperes, quos præ fame delicere, emoriente passim sunt! « Hogo ergo vos, fratres, » subdit idem Ecclesiæ Doctor, « nolite hæc transitorie cogitare. » Merito itaque his qui fortunæ bonis abundant, atque abundantur, S. Jacobus Apostolus, v, 1, protestatur dicens: *Agite nunc divites, plorate ululantes in miseris vestris, qui adveniunt vobis. Aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.* Imo quanto magis qui hic deliciis, voluptatibus, opibusque gavisus fuerit, tanto severiorem ibi experietur processum et condemnationem, juxta illa Apocalypsis verba, xviii, 7: *Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum illi date tormentum et luctum;* hinc et Job, xx, 19, prophetizabat, dicens: *Divitias, quas deoravit, evomet et de ventre ejus extrahet eas Deus.*

f. — *Redde rationem.* « Requirit Dominus, » ait Bellovacensis, « quomodo pater et mater filium vel « filiam servavit, quomodo familiam, quomodo « magistr discipulum, socius socium, vicinus vicinum. » Cujus hanc convincentem adducit rationem, quia juxta irrefragabile axioma: *Unicuique mandavit Deus de proximo suo.* *Eccli., xvii, 12.* Rationem itaque reddere tenebimur, non modo de nobis, sed etiam de proximis nostris; an scilicet bona illis prebuerimus exempla, salutare pramonitiones, prudentiam et opportuna consilia; utrum temporales spiritualesque eorum sublevaverimus necessitates; qui intento confirmando apprimere deseruit sequens S. Augustini discursus, quando illum commentans Evangelicum textum: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur*, ita sermocinatur: « Dominus terribiliter nos admonet, dicens: *Omnis arbor, etc.* » Non dixit: Quæ facit fructum malum, sed quæ non facit fructum bonum. Hinc ergo possumus evidenter agnoscere, quas penas arbor spinosa in die judicii patietur, quando illa, quæ fructum non dederit, excidetur et in ignem mittetur. »

Idem S. Augustinus in alio quodam sermone notat id quod Judex ille supremus protestatus fuerat dicendo: « *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui, cum Angelis suis ut reddat unicuique secundum opera sua.* » *Matth., xvi.* Non dixit: *Ut reddat unicuique secundum misericordiam, sed secundum opera.* » Unde Bellovacensis ait: « Hoc autem sciendum quod Judex improperebit eis non solum mala quæ fecerint et locuti fuerint, aut etiam quæ cogitaverint; verum etiam bona quæ omiserint, aut neglexerint et beneficiorum suorum omnium immensam multitudinem, quæ ingrate susceperint, aut abjecerint; castigationes, « medelas, atque innumera remedia, quibus curari « debuerint, et non sunt curati. »

g. — *Jam enim non poteris villicare.* Max potuit dominus a villico sibi reddi rationem et statim ei comminatur dicens: *Jam enim non poteris villicare.* Quid sibi volunt istæ minæ? Et tamen postquam delicta villici aperte cognoscere, ut audita tantum objicit et quamvis reum statim et convictum poterat ostendere, ad rationis tamen examen prius vocat. Quid sibi aliud volunt hæc moræ, nisi ut dilatationis tempus interponatur, ut reus sibi caveat, penitentiam agat et misericordiam petat? Magnum profecto, hoc est, beneficium, quod Deus debitor, id est, peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit et penitentiam expectat. Magnam S. Augustinus immensum hoc bonum ponderandi habebat occasionem, quia divina pietas ad usque ætatem 33 annorum, condemnationis ejus executionem clementer suspenderat: « Quoties me « jam absorberat ille draco? et tu, Domine, ab « ore ejus extraxisti me. Quoties enim peccavi? et « ipse paratus fuit deglutire me, sed tu, Domine « Deus meus, defendisti me. Descendi usque ad « portam inferni, et ne illic intrarem, tu me tenuisti. Sciebas tu quidem, Domine, quia si tunc mors me occupasset, infernus animam meam suscepisset et perpetuo damnatus fuisset. Sed « tua misericordia et tua gratia prævenit me, eripiens me de morte corporis et de morte anime. » Que sane reflexio admodum efflax est, ut debitam a nobis erga celestem benefactorem extorqueat gratitudinem: *Stimulus mortis peccatum est.* *I Cor., xv, 56.* Quoniam mors, quæ tardior cæteroque vite nostre filium rescinderet, a peccato impellitur et quando hoc possessionem accepit in anima, ipsum quoque corpus ad vitam corporealem amittendam condemnatum est; ast Deus triusque, scilicet tam animæ quam corporis et vite condemnatione ad tempus differenda sese interponit; ideoque S. Antonius, ita unumquemque nostrum admonet: « Debet « cogitare quam proximus fuerit, quandoque amissioni vite. »

h. — *Didacus Stella, in Luc.,* ait: « Hæc verba, « quamvis de hora mortis et de ultimo vite instanti

« intelligenda sint; » quia deinceps nullum erit tempus villicandi, hoc est, merendi, nec demerendi; tamen in hac vita inspirationibus adducit nobis Deus hæc nobis ad memoriam, ut habentes præ oculis nostris hoc ultimum tempus constitutum, quo cum vita simul nostra finito et terminato, amplius villicare nequibimus, hic statim villicare summa cura studeamus, bonisque operibus mansionem in cælis queramus; tempus enim erit aliquando, quo citius velimus, nullo modo prodesse possimus, ut male acti temporis penitentia duelli, ea quæ facere nolumus, facta lucreremur. Constitue igitur ante oculos tuos tempus et horam mortis, quo tibi perveneris Deum dicentem audias: *Redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris villicare.* Quare nunc cum tempus ad villicandum habes, talia opera facere debes, ut nullus unquam temporis defectus tibi nocere possit, cum ad horam mortis perveneris. *Operetur bonum dum tempus habetur,* ait S. Paulus, *Gal., vi, 10.* Cum enim tempus non sit in nostra potestate, temerarium est de eo disporre et suam conversionem procrastinare.

VERSUS 3.

Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert a me villicationem? Fodere non valeo, medicare erubesco.

Ait autem villicus intra se.

1. — Chrysológus, *Serm. cxxv,* ait: « Quærit « intra se consilium, qui foris, unde sibi jam succurret, non habebat, pungit cor suum, stimulat « mentem suam, et omnia vexat interna, ut ad se « penitentiam quam pro se dare possit, extorqueat. » Et in sermone sequenti dicit: « In « se reverteris, quid facere deberet, interrogat. » In Deuteronomio, xxxii, 29, monitum quoddam legimus, proposito nostro valde opportunum: *Utinam superes et intelligeres, quamam vero in re sapientiam et intelligentiam illam repositam esse vellet, verbis illis statim sequentibus declarat, dum subdit: Et novissima provideres.*

2. — Cajetanus ait: « Ecce effectus divinæ comminationis, redire ad seipsum, et recogitare, ut « providat vite suæ æternæ. » Et ideo Didacus Stella inquit: « Scrutare conscientiam tuam intra « te. » Filius ille prodigus, quando sub paternæ obedientiæ jugum redire constituit, prius se intra conscientiam suam recollegit, *Luc., xv, 17: In se reverteris;* quanto enim rigorosiores fuermus in accusandis nobismetipsis, nostrasque iniquitates severo quodam examine vindicaverimus, tanto Deum nostrum in judicio mitiorem erga nos esse experiemur. Unde S. Gregorius ait: « In hoc mentis « nostræ judicio, tanto citius absolvimur, quanto « nos distinctius reos tenemus. »

3. — Albertus Magnus dicit: « Hic tangitur « providentia, in qua laudatur villicus, non enim « laudatur de iniquitate, sed de providentia sui; « intra se, apud se futura sibi convenientia pertractans, et disponens. Ps. lxxvii, 7: *Meditabor a nocte cum corde meo.* »

4. — « Apud se, » inquit Lucas Brugensis, « id est, apud animum suum. » Delictum etenim suum negare non audebat, quia nimis facile erit, ut habito respectu ad redituum recepta et exposita, commissa iniquitate evidenter convinceretur: « Obmutescens igitur anxiusque cogitabat cum « animo suo. » Ideoque hoc nobis documentum post se reliquit, ut, dum nos conscientia nostra remordet, et sceleris alicujus commissi redarguit, in conscientie sinu ingrediamur, salutique nostræ consulamus et prospiciamus, *Isa., xxxvii, 15: Recogitabo tibi omnes annos meus in amaritudine anime meæ: Domine, si sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei, corripies me, et vivificabis me.* Quo facto, vide, quisnam inde protinus subsequatur fructus, *Isa., xxxviii, 17: Tu autem erasisti animam meam, ut non periret, projecisti post tergum tuum omnia peccata mea.*

Quid faciam?

5. — Ubi Chrysológus ait: « Semper homo bona « facere tunc cupit, quando mors facienda tempus « ademit. »

6. — Non ait: *Quid dicam, sed quid faciam?* quia arduum æternæ salutis negotium, plus ab operibus dependet, quam a verbis, et ideo potius manus, quam lingua operi admovei debet. Didacus Stella ait: « Non dixit: *Quid dicam, sed quid faciam,* « sciens, quia apud Deum plus valent opera virtutis, quam verba factuanda, juxta illud Apostoli, *I Cor., iv, 20: Non in sermone est regnum Dei.* »

7. — Considerari quoque hoc loco potest, quod negotium hoc nulli alteri commiserit, sed veluti proprium summa cum sollicitudine sibimetipsi vendicavit, ad corrigendum nonnullos, qui intercessionibus Sanctorum, aliorumque servorum Dei orationibus nimium confisi, ipsimet pro anime propriæ salute nec quidquam laborant. Idem quoque Stella observat, quod Dominus villico huc dixerit: « *Redde rationem villicationis tuæ;* propriæ enim vite tuæ, factorumque tuorum, non alienorum « redditurus es rationem Deo; unusquisque enim « redditurus est de factis propriis rationem. »

Quia Dominus meus aufert a me villicationem.

8. — Lyranus dicit: « Quia aliquando contingit, « quod divites hujus mundi, male commentes ad « bona sibi tradita, timore mortis ducuntur ad « penitentiam et ad cogitandum de futura. »

Fodere non valeo.

9. — Beda hæc verba de impossibilitate satisfac-